

Jan Czempas

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
e-mail: jan.czempas@ue.katowice.pl

DYSPROPORCJE W DOCHODACH GMIN WIEJSKICH W POLSCE W LATACH 2002–2015

THE DISPROPORTIONS OF RURAL GMINAS INCOME IN POLAND IN THE YEARS 2002–2015

DOI: 10.15611/pn.2017.485.05

Streszczenie: Celem badania była ocena poziomu kontrastów w grupie gmin wiejskich w Polsce, ze względu na ich sytuację dochodową. Dla oceny poziomu dysproporcji zastosowano: współczynnik Giniego, wskaźniki decylowy i kwintylowy. Dane pochodzą ze sprawozdań z wykonania budżetów przez gminy. Wysokie wartości współczynników wskazują na znaczące nierówności w populacji gmin ze względu na dochody własne. Sytuacja ta jest efektem dużych różnic w ich potencjale gospodarczym i finansowym. Wysokość gromadzonych dochodów własnych zdeterminowana jest poziomem infrastruktury, odziedziczonymi zasobami materialnymi, atrakcyjnością położenia, dostępnymi zasobami naturalnymi, poziomem kapitału ludzkiego, potrzebami społeczności lokalnej, chłonnością rynku lokalnego, dostępem do infrastruktury transportowej, usług publicznych i teleinformatycznej. Bogactwo wielu gmin związane jest z działalnością na jej terenie przemysłu wydobywczego lub dużego przedsiębiorstwa, płatnika podatku od nieruchomości.

Słowa kluczowe: dochody gmin, współczynnik Giniego, dysproporcje.

Summary: The aim of the study was to evaluate the scale of contrasts in the group of rural gminas in Poland, due to their income situation. The Gini coefficient (Gt), the Dt and the quintile Kt are used to assess the level of disproportions. The source data come from the budgetary reports of the local government units, which are at the disposal of the National Regional Councils of the Accounting Chamber and the Ministry of Finance.

Keywords: income of gmina, Gini's coefficient, disproportions.

1. Wstęp

Samorządowa Polska to przestrzeń intensywnych przemian społecznych i gospodarczych. To zarazem poszukiwanie odpowiedzi na wyzwania związane ze sprzecznymi oczekiwaniami mieszkańców, zmieniającym się rynkiem pracy (np. z napływem cu-

dzoziemców, podwyższeniem płacy minimalnej, redukcją tzw. umów śmieciowych, efektami dochodowymi programu rządowego 500+), postępem technologicznym, wymogami ochrony środowiska, zmianami w zasadach przyznawania funduszy unijnych, zmianami ustawy o działalności edukacyjnej i leczniczej czy też ograniczonymi zasobami finansowymi, niepozwalającymi na realizację wszystkich zadań.

Mimo setek milionów złotych oraz euro z krajowej i unijnej kasy, które popłynęły w ostatnich latach na programy mające wyrównać różnice rozwojowe między najbogatszymi regionami i gminami a tymi, które w dalszym ciągu są określane jako Polska B, efektów dorównania nie widać [Błaszczak 2016; Cieślak-Wróblewska 2016]. Jednym z wyzwań stojących przed politykami staje się próba zaradzenia istniejącym dysproporcjom. Podstawowe pytanie dotyczące nierówności sprowadza się jednakże nie do tego, czy nierówności ekonomiczne (dochodowe) powinny istnieć, ale raczej do tego, w jakim stopniu można je tolerować [Zwiech 2013].

Celem badania była ocena w ujęciu dynamicznym – dla lat 2002–2015 – skali nierówności wszystkich 1559 gmin wiejskich w Polsce ze względu na ich łączne dochody, dochody własne, dotacje i subwencje¹. Miernikami, które, w opinii autora, mogą dać obraz dysproporcji w kolejnych czternastu latach, były: współczynnik Giniego (G_t), wskaźnik decylowy D_t i wskaźnik kwintylowy K_t . W sytuacji, gdy nie ma jednej najlepszej miary charakteryzującej nierówności, autor ograniczył się jedynie do wykorzystania tych trzech, należących do najczęściej stosowanych w literaturze wskaźników [Sączewska-Piotrowska 2006]. Dane źródłowe, na podstawie których przeprowadzono badania, pochodzą ze sprawozdań z wykonania budżetów przez jednostki samorządu terytorialnego, będących w dyspozycji Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych i Ministerstwa Finansów.

2. Źródła nierówności i ich determinanty

Istotą nierówności jest zróżnicowany dostęp jednostek oraz grup społecznych do zasobów materialnych i niematerialnych. Czy to stwierdzenie można również odnieść do nierówności istniejących między jednostkami samorządowymi? Ich zróżnicowanie dochodowe przekłada się przecież na zróżnicowane możliwości zaspokajania potrzeb lokalnych społeczności, a to z kolei znajduje swoje odzwierciedlenie w nierównościach społecznych [Kańduła 2016].

W ostatniej dekadzie w debatach ekonomistów i publicystów coraz częściej zaczęto zauważać istnienie nierówności: próbuje się zdiagnozować ich przyczyny, społeczno-gospodarcze skutki, a także zależności, jakie zachodzą pomiędzy nierównym rozkładem różnych ważnych dóbr a perspektywami ekonomicznego rozwoju. Opinia, że nierówności pobudzają do działania, przedsiębiorczości oraz zaradności, już nie jest dominująca [Malinowski 2016]. Coraz więcej głosów kwestionuje zasadność utrwalonego, politycznie poprawnego poglądu głoszącego: co dobre dla

¹ Obszary wiejskie to 93% kraju, na których mieszka ponad 40% ludności, por. [Żółciak 2016].

biznesu, siłą rzeczy, jest dobre dla gospodarki. Przyjęcie modelu polityki gospodarczej opartego na doktrynie neoliberalnej skutkowało obiektywnymi mechanizmami powiększającymi nierówności, wzmocnionymi przez spadającą skalę progresji podatkowej, ograniczanie opodatkowania kapitału czy postępującą deregulację sektora finansowego. Ekonomisci głównego nurtu podkreślali zazwyczaj potrzebę występowania nierówności jako źródła bodźców do wysiłku i kreatywności, z których korzysta przecież całe społeczeństwo, a wyższe podatki nakładane na bogatych i zwiększenie pomocy biednym miały zaszkodzić wzrostowi gospodarczemu [Wade 2015]. Dzisiaj już nawet MFW oraz Bank Światowy, kwestionując efektywność zasad przyjętych w tzw. konsensusie waszyngtońskim, pokazują, że odchodzenie od reguł neoliberalnych lub nawet niepoddawanie się im zwiększa szanse rozwojowe [Mączyńska 2016]. Skupienie uwagi na wzroście gospodarczym, podziale i efektywności coraz częściej zastępuje silnie rozwinięty kontekst społeczny i wnikliwe obserwowanie rzeczywistości.

Nierówności dochodowe, często uważane za niesprawiedliwe, dotycząc rzeczywistych i uzasadnionych lęków naszych społeczeństw, mają wielorakie znaczenie dla spójności społeczno-gospodarczej, a ich zmniejszanie jest jednym z ważniejszych wyzwań stojących przed Polską. Jedne z nich, mające charakter arbitralny, niezależny od jednostki, związane są z nierównością szans, zastanym środowiskiem społecznym, kondycją zdrowotną i nierównym dostępem do podstawowych zasobów, na przykład kapitału wiedzy. Za drugie jednostka ponosi odpowiedzialność – są one wynikiem efektu woli, a więc świadomie podjętych decyzji, przyjętych preferencji, zaniechań lub niedostatecznego wysiłku [Bartak 2014]. Sprawiedliwe społeczeństwo powinno przestrzegać zasady maksimumu, czyli maksymalizować szanse i podwyższać minimalny poziom życia oferowany przez system społeczny [Piketty 2015]. Zmniejszanie nierówności dochodowych stanowi jeden z nadrzędnych celów unijnej polityki społecznej i gospodarczej. Dotyczy w równej mierze osób fizycznych, jak i samorządów. Na realizację tej polityki przeznaczane są ogromne środki finansowe w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności czy też Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Akcesja Polski do Unii Europejskiej spowodowała finansowe korzyści, ale jednocześnie konieczność podporządkowania się narzuconym zasadom korzystania z tych środków, a słowo „spójność” w nazwie jednego z tych dużych programów wcale nie jest przypadkowe. Pojawia się zatem obowiązek pomiaru rezultatów prowadzonych działań w ramach polityki społecznej, aby ocenić ich skuteczność [Panek 2017]. Przeprowadzone przez autora badania można potraktować jako przyczynek do oceny efektów polityki budżetowej państwa nakierowanej na wyrównywanie nadmiernego zróżnicowania jednostek samorządowych ze względu na ich sytuację dochodową.

Nierówności, wywołując nadmierne rozpiętości w poziomie zaspokojenia potrzeb społecznych, niewątpliwie wpływają na poziom niespójności społecznej będącej zagrożeniem dla zrównoważonego rozwoju. Przenosząc powyższe uwagi do sfery sektora publicznego, gdy jednostką nie jest osoba fizyczna, lecz np. gmina,

możemy stwierdzić, że gmina biedna to taka, która nie dysponuje wystarczającymi środkami, by zaspokoić potrzeby uznane za pożądane [Panek 2009]. Oczywiście największe kontrowersje związane są ze sposobem określania poziomu zaspokojenia potrzeb uznanych za pożądane. W ujęciu bezwzględnym zwraca się uwagę na stan zaspokojenia potrzeb zdefiniowanych w konkretnych kategoriach ilościowych i wartościowych, natomiast w ujęciu względnym wskazuje się na poziom ich zaspokojenia przez mieszkańców innych jednostek terytorialnych. Spełnienie oczekiwań mieszkańców przede wszystkim zależy od sytuacji finansowej danej gminy. Na skalę międzygminnych nierówności mają wpływ między innymi takie czynniki, jak: bogactwo fiskalne jednostki, osiągnięty poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, sytuacja demograficzna, poziom autonomii podatkowej, położenie względem dużych ośrodków miejskich, sytuacja na rynku pracy, kondycja lokalnych podmiotów gospodarczych, migracje społeczne, poziom bezrobocia, dostępność instrumentów pożyczkowych, atrakcyjność dla inwestorów, posiadane zasoby infrastruktury ekonomicznej, społecznej i technicznej oraz zasoby wykwalifikowanej siły roboczej [Kozera i in. 2016; Filipiak 2016].

3. Przedmiot, zakres i metoda badawcza

W zastosowanej w badaniu metodzie decylowej populację 1559 gmin wiejskich dzieli się na dziesięć decyli (grup) uporządkowanych niemalejąco pod względem osiąganych dochodów, a następnie porównuje wysokość dochodów najbogatszego i najbiedniejszego decyla (najbogatszych i najbiedniejszych 10% gmin). W metodzie kwintylowej dzieli się natomiast populację na pięć grup i porównuje 20% najbogatszych i 20% najbiedniejszych jednostek populacji². Otrzymany iloraz tych wielkości pozwala na uzyskanie odpowiedzi na pytanie: ilokrotnie dochody najbogatszych są wyższe od dochodów najuboższych gmin³. Percentyle i decyle, jako⁴ szczególne przypadki miar pozycyjnych kwantyli, są proste do obliczenia, a otrzymane wyniki oraz z ich interpretację uznaje się za intuicyjnie zrozumiałe.

Wskaźniki kwintylowy K_t oraz decylowy D_t można obliczyć z wzorów:

$$K_t = \frac{Q_{0,80}}{Q_{0,20}}, \quad (1)$$

$$D_t = \frac{Q_{0,90}}{Q_{0,10}}, \quad (2)$$

² Rozwarstwienie można też badać przez zestawienie udziału dochodów 10% lub 20% najuboższego lub najbogatszego odsetka gmin w dochodach całej populacji, por. [Wójcik-Żołądek 2013].

³ Obszerny przegląd miar pozycyjnych, które można zastosować do oceny nierównomierności rozkładu danych, przedstawił [Orpynch 2005].

⁴ Przykłady zastosowania tych miar można znaleźć w: [Zwiech 2013; Kumor 2010; Bochniak, Wesołowska-Janczarek, Pietruszewski 2004; Stiglitz 2013; Kołodko 2013; Raczkowska 2015; Bartak 2014; Peters 2003; *Les indices...* 1971; Bellù, Liberati b.r.w.; Kańduła 2016; Piketty 2015].

gdzie: t – numer okresu, $Q_{0,20}$ oraz $Q_{0,80}$ to, odpowiednio: kwantyl rzędu 0,20 (pierwszy kwintyl) oraz 0,80 (czwarty kwintyl), natomiast $Q_{0,10}$ oraz $Q_{0,90}$ to kwantyle rzędu 0,10 (pierwszy decyl) i 0,90 (dziewiąty decyl).

Do obliczeń współczynnika Giniego dla t -ego okresu skorzystano z formuły stosowanej, gdy szereg obserwacji y_{it} jest uporządkowany niemalejąco:

$$G_t = \frac{\sum_{i=1}^n (2i-n-1)y_{it}}{n \sum_{i=1}^n y_{it}}, \quad (3)$$

gdzie: y_{it} – i -ta obserwacja w uporządkowanym szeregu dochodów w roku t , $i = 1, 2, 3, \dots, n$, przy czym n to łączna liczba obserwacji szeregu wyliczającego, t – numer okresu ($t = 1, 2, 3, \dots, m$).

Nierówność rozkładu oznacza odchylenie rozkładu dochodów od rozkładu równomiernego, tzn. takiego, w którym każda jednostka dysponuje identycznym dochodem; w takim przypadku przyjęty w badaniu współczynnik Giniego przyjmuje wartość 0, a przy pełnej koncentracji całej wartości dla jednej wielkości – wartość 1⁵. Jego wzrost wskazuje więc na zwiększanie się nierówności dochodowych. Współczynnik G nie wymaga przyjmowania wstępnych założeń [Musard i in. 2002]⁶. W rzeczywistości gospodarczej zazwyczaj kształtuje się on w granicach od 0,2 do 0,6.

Aby móc ocenić, czy poziom nierówności określony za pomocą przyjętych miar jest niski, średni czy wysoki, należy zastosować skalę relatywną, czyli porównać daną wysokość współczynnika dla różnych grup jednostek samorządu terytorialnego lub odnieść je, jak w opisywanym badaniu, do wartości pochodzących z różnych okresów. Obserwacja tych miar pozwala ocenić, czy zmiany nierówności są stabilne, ukierunkowane czy też nieregularne.

Realizowanie postulatów spójności rozumianej jako harmonia na płaszczyźnie polityki społeczno-gospodarczej wymaga ograniczenia poziomu nierówności społecznych, w tym dochodowych. Przeprowadzone badanie, dając informacje o stopniu nierówności dochodowych gmin wiejskich w Polsce, może wpłynąć na decyzje o utrzymaniu lub korekcie istniejącej polityki budżetowej, zwłaszcza polityki redystrybucyjnych transferów środków do gmin.

4. Wyniki badania i wnioski

1. Zarówno dla łącznych dochodów, jak też subwencji i dotacji przeważająca liczba współczynników Giniego, w całym badanym okresie, przyjmuje wielkości z przedziału 0,250–0,300, co świadczy o niewielkich dysproporcjach dochodowych

⁵ Niektórzy autorzy wskazują na przedział $[0; (n-1)/n]$, por. [Peters 2003; *Les indices...* 1971; Bellù, Liberati b.r.w.].

⁶ Tamże propozycje wielowymiarowego badania koncentracji, w tym wewnątrzgrupowej i międzygrupowej.

w grupie gmin wiejskich (tab. 1). Trajektorie zmian współczynnika G były dla tych trzech zmiennych bardzo podobne.

Tabela 1. Współczynniki Giniego

Lata	Dochody ogółem	Dochody własne	Dotacje	Subwencje
2002	0,270	0,391	0,266	0,262
2003	0,269	0,386	0,274	0,263
2004	0,275	0,404	0,282	0,251
2005	0,276	0,400	0,271	0,256
2006	0,276	0,428	0,246	0,262
2007	0,288	0,438	0,264	0,264
2008	0,279	0,428	0,258	0,261
2009	0,279	0,439	0,266	0,262
2010	0,293	0,439	0,333	0,269
2011	0,280	0,423	0,302	0,268
2012	0,277	0,417	0,276	0,267
2013	0,284	0,418	0,276	0,268
2014	0,290	0,414	0,275	0,280
2015	0,297	0,415	0,285	0,284
Minimum	0,269	0,386	0,246	0,251
Maksimum	0,297	0,439	0,333	0,284
Maksimum/Minimum	1,10	1,14	1,35	1,13

Źródło: obliczenia własne.

2. Zmienną, która wskazywała znaczące dysproporcje w grupie wszystkich 1559 gmin wiejskich, były dochody własne – począwszy od 2004 roku, a więc roku przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, współczynnik G był wyższy od 0,400. Najwyższe poziomy odnotowano w latach 2006–2010 – rzędu 0,428–0,439. Jego zmiany w kolejnych latach były zaledwie rzędu kilku procent, a spadki, w stosunku do poprzedniego okresu, były równie częste jak wzrosty. Począwszy od 2011 roku, można mówić o powolnym spadku współczynnika G , co mogłoby świadczyć o niewielkim zmniejszaniu się istniejących różnic, jednakże w dalszym ciągu uznawanych w piśmiennictwie za wysokie.

3. Także trajektorie zaobserwowane dla wskaźników kwintylowych potwierdzają podobny do wskaźnika G przebieg dla łącznych dochodów, subwencji i dotacji – ilorazy czwartego i pierwszego kwintyla przyjęły wartości z przedziału 2–2,5, natomiast dla dochodów własnych – 2,72–3,34 (tab. 2). W przypadku trzech pierwszych kategorii dochodów można stwierdzić, że aby się znaleźć w grupie 20% gmin wiejskich z najwyższymi łącznymi dochodami, dochodami typu subwencja lub dotacja,

powinny one osiągać poziom przynajmniej od dwóch do dwu i pół razy wyższy niż gmin należących do grupy 20% z najniższymi dochodami z omawianego tytułu. Dla dochodów własnych ten poziom powinien być w latach 2006–2015 przynajmniej trzykrotnie większy, skoro otrzymane ilorazy K_i były w tych latach wyższe niż 3.

Tabela 2. Wskaźniki kwintylowe

Lata	Dochody ogółem	Dochody własne	Dotacje	Subwencje
2002	2,09	2,72	2,22	2,21
2003	2,14	2,81	2,26	2,21
2004	2,14	2,86	2,37	2,11
2005	2,17	2,90	2,28	2,14
2006	2,18	3,19	2,07	2,16
2007	2,22	3,18	2,18	2,17
2008	2,18	3,14	2,14	2,17
2009	2,18	3,22	2,22	2,21
2010	2,31	3,34	2,54	2,23
2011	2,21	3,18	2,45	2,23
2012	2,16	3,14	2,35	2,21
2013	2,17	3,20	2,27	2,20
2014	2,26	3,12	2,21	2,30
2015	2,28	3,17	2,31	2,31
Minimum	2,09	2,72	2,07	2,11
Maksimum	2,31	3,34	2,54	2,31
Maksimum/Minimum	1,10	1,23	1,23	1,09

Źródło: obliczenia własne.

4. Obliczone wskaźniki decylowe potwierdzają wnioski, jakie sformułowano przy obserwacji zachowań wskaźników Giniego oraz wskaźników kwintylowych – ilorazy dziewiątego oraz pierwszego decyla obliczone dla dochodów własnych rzędu od 5 do 6,2 były niemal dwukrotnie większe od tych, jakie uzyskano dla dotacji, subwencji oraz łącznych dochodów (tab. 3). Dla przykładu, iloraz równy 6,26 w 2010 roku oznacza, że znalezienie się przez gminy najuboższe w grupie 10% gmin z najwyższymi dochodami własnymi wymagałoby zwiększenia ich dotychczasowych niskich dochodów własnych ponad sześciokrotnie.

5. Międzyokresowe zróżnicowanie dla większości badanych zmiennych oraz wskaźników nie było zbyt duże – ilorazy najwyższej i najniższej wielkości w przekroju wszystkich 14 lat były rzędu 1,10–1,30.

6. Wysokie wartości współczynnika Giniego oraz obydwu wskaźników pozycyjnych wskazują wyraźnie na znaczące nierówności w populacji gmin wiejskich

Tabela 3. Wskaźniki decylowe

Lata	Dochody ogółem	Dochody własne	Dotacje	Subwencje
2002	3,18	4,93	3,26	3,28
2003	3,15	4,87	3,38	3,33
2004	3,18	4,97	3,53	3,12
2005	3,28	5,39	3,37	3,16
2006	3,10	5,65	3,01	3,22
2007	3,31	6,12	3,20	3,27
2008	3,23	5,65	3,14	3,26
2009	3,25	6,23	3,23	3,29
2010	3,44	6,26	3,96	3,42
2011	3,26	5,90	3,98	3,41
2012	3,21	5,66	3,44	3,33
2013	3,33	5,58	3,34	3,40
2014	3,43	5,56	3,43	3,54
2015	3,58	5,64	3,63	3,70
Minimum	3,10	4,87	3,01	3,12
Maksimum	3,58	6,26	3,98	3,70
Maksimum/Minimum	1,15	1,29	1,32	1,18

Źródło: obliczenia własne.

w Polsce ze względu na dochody własne. Sytuacja taka nie dziwi – jest ona bowiem efektem dużych różnic w potencjale gospodarczym i finansowym gmin. Wysokość gromadzonych dochodów własnych zdeterminowana jest poziomem infrastruktury ekonomicznej i społecznej, wielkością takich odziedziczonych zasobów materialnych, jak budynki mieszkalne, budowle, obiekty infrastruktury technicznej i społecznej, przedsiębiorstwa itp., atrakcyjnością położenia (korzyści lokalizacji), dostępnymi zasobami naturalnymi (ich ilość i jakość), poziomem kapitału ludzkiego (wykształcenie, umiejętności, motywacje), potrzebami społeczności lokalnej, chłonnością rynku lokalnego, dostępem do infrastruktury transportowej, usług publicznych i infrastruktury teleinformatycznej.

7. Znacząco niższe wartości wszystkich trzech wskaźników nierównomierności rozkładów dochodów dla łącznych dochodów, w porównaniu z ich wartościami dla dochodów własnych, są dowodem na to, że polityka redystrybucyjna państwa jest skuteczna. Transfery z budżetu w formie dotacji i subwencji skutecznie spłaszczają łączne dochody i osłabiają dysproporcje wynikające z kontrastów, gdy uwzględnia się jedynie dochody własne.

Oczywiście pełniejsza analiza nierówności powinna zostać rozszerzona o znacznie szersze, niż to zrobił autor, poszukiwanie mechanizmów przyczyniających się do

zmian lub stabilności nierówności. Pominięte zostały w badaniu takie determinanty nierówności, jak: wielkość gminy, potencjał ludnościowy, sąsiedztwo innych gmin, w tym położenie względem dużych ośrodków miejskich, historia i jej wpływ na stan odziedziczonej substancji materialnej, odległość od ważnych tras lub węzłów komunikacyjnych, walory turystyczne, stopień samodzielności finansowej, stopień bogactwa fiskalnego jednostki.

Niski poziom zamożności znacznej części gmin wiejskich dotyczył przede wszystkim tych o peryferyjnym położeniu w stosunku do dużych ośrodków miejskich oraz z dominacją funkcji rolniczej na ich obszarach. Na stan ich budżetów wpływają także niekorzystne z punktu widzenia kondycji finansowej zasady opodatkowania rolnictwa [Kozera i in. 2016; Lira 2016]. Bogactwo dochodowe wielu gmin związane jest z działalnością na jej terenie przemysłu wydobywczego (dochody z opłaty eksploatacyjnej) lub obecności dużego przedsiębiorstwa, płatnika podatku od nieruchomości. Nie bez znaczenia były również znaczące wpływy z udziału takich uprzemysłowionych gmin w PIT – zwykle w najbliższym sąsiedztwie fabryk znajdowały się osiedla zamieszkałe przez osoby zatrudnione w tych firmach. Wszystkie wymienione wyżej czynniki oddziaływały na wysokość dochodów własnych, a to z kolei zostawiało ślad na wysokości przyjętych do analizy mierników dysproporcji.

Zdecydowanie marginalne znaczenie fiskalne wpływów z podatku rolnego w budżetach gmin wiejskich świadczy o konieczności stałego ich zasilania w formie dotacji lub subwencji [Czempas 2016]. Stan taki pośrednio zaświadcza o stopniu samodzielności finansowej gmin wiejskich. Wyjściem z sytuacji, gdy omawiany podatek jest niewydajny, może być postulowana przez znawców zagadnienia zmiana zasad obciążania, przynajmniej dużych producentów rolnych, daninami. Proponowane jest wprowadzenie jakiejś formy podatku dochodowego zamiast obecnej o charakterze typowo majątkowym, czyli od samego posiadania. Przestarzały mechanizm konstrukcyjny podatku rolnego, uzależniający jego wysokość od hektarów przeliczeniowych oraz naturalnego miernika, czyli zboża, powoduje osłabienie podstawowej funkcji podatku, jaką jest funkcja fiskalna [Gnat 2014].

Literatura

- Bartak J., 2014, *Uwarunkowania redukcji nierówności dochodowych w Polsce*, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, nr 1/37.
- Bellù L.G., Liberati P., b.r.w., *Analyse d'inégalité L'indice de Gini, Service de soutien aux politiques agricoles*, Division de l'assistance aux politiques, FAO, Université d'Urbino, Institut d'économie, Italie.
- Błaszczak A., 2016, *Potrzebny jest innowacyjny pomysł na rozwój*, Rzeczpospolita, 14 stycznia.
- Bochniak A., Wesołowska-Janczarek M., Pietruszewski S., 2004, *Porównanie współczynników Giniego jako metoda określenia wpływu stymulacji nasion polem magnetycznym na modul sprężystości źdźbeł zbóż*, Acta Scientiarum Polonorum, Technica Agraria, nr 3(1-2).
- Cieślak-Wróblewska A., 2016, *Polska B w pułapce stagnacji*, Rzeczpospolita, 14 stycznia.

- Czempas J., 2016, *Zmiany znaczenia podatku rolnego w budżetach gmin wiejskich województwa śląskiego (2006–2015)*, Statystyka na Usługach Gospodarki Żywnościowej III, Problemy Drobnych Gospodarstw Rolnych, nr 3.
- Filipiak B.Z., 2016, *Wykorzystanie statystyki publicznej do oceny stabilności finansowej jednostek samorządu terytorialnego*, Wiadomości Statystyczne, nr 11.
- Gnat S., 2014, *Symulacja zmian obciążeń podatkowych – podatek rolny a podatek katastralny*, Uniwersytet Szczeciński, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 31.
- Kańduła S., 2016, *Międzygminne nierówności dochodowe i efekty ich wyrównywania (na przykładzie gmin województwa lubuskiego)*, [w:] Paszkowicz M.A., Ślusarz B. (red.), *Nierówności społeczne a rozwój gospodarczy*, PTE, zeszyt nr 4, Zielona Góra.
- Kołodko G.W., 2013, *Wędrujący świat*, Wydawnictwo Prószyński i S-ka, Warszawa.
- Kozera A., Głowicka-Wołoszyn R., Wysocki F., 2016, *Samodzielność finansowa gmin wiejskich w woj. wielkopolskim*, Wiadomości Statystyczne, nr 2.
- Kumor P., 2010, *Analiza wpływu nierówności plac na wzrost gospodarczy z wykorzystaniem funkcji asymetrycznej*, Wiadomości Statystyczne, nr 3.
- Les indices de concentration et leur application concrète au secteur de l'automobile dans la Communauté Commission des Communautés Europeennes*, 1971, Collection Études Série Concurrence – Rapprochement des législations no. 17, Bruxelles.
- Lira J., 2016, *Wpływ infrastruktury gospodarczej na rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich woj. wielkopolskiego*, Wiadomości Statystyczne, nr 5.
- Malinowski G.M., 2016, *Nierówności i wzrost gospodarczy*, PWN, Warszawa.
- Mączyńska E., 2016, *Neoliberalizm jest groźny dla rozwoju kraju*, Rzeczpospolita, 15 czerwca.
- Mussard S., Seyte F., Terraza M., 2002, *Une Analyse des inegalites salariales en Languedoc-Roussillon en 1996*, Decomposition de l'indicateur de Gini et des mesures derivees de l'entropie, Document de travail nr 2002-24, LAMETA, Conseil Regional de Languedoc-Roussillon.
- Orpuch R., 2005, *Nierównomierności rozkładu plac w Polsce w latach 1956-2002*, Wiadomości Statystyczne, nr 11.
- Panek T., 2009, *Ubóstwo i nierówności: dylematy pomiaru*, [w:] Czapiński J., Panek T. (red.), *Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa.
- Panek T., 2017, *Polaryzacja ekonomiczna w Polsce*, Wiadomości Statystyczne, nr 1.
- Peters R., 2003, *Etude de quelques indicateurs d'inégalité*, Division statistique et documentation, Administration fiscale des contributions, Berne.
- Piketty T., 2015, *Ekonomia nierówności*, Wyd. Krytyki Politycznej, Warszawa.
- Raczkowska M., 2015, *Nierówności dochodowe w Polsce*, Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania, nr 41, t. 2.
- Sączewska-Piotrowska A., 2006, *Nierówności dochodowe gospodarstw domowych*, Wiadomości Statystyczne, nr 6.
- Stiglitz J.E., 2013, *Ekonomia sektora publicznego*, PWN, Warszawa.
- Wade R.H., 2015, *Fenomen Piketty'ego i przyszłość nierówności*, Krytyka Polityczna. Nierówności, nr 39.
- Wójcik-Żołądek M., 2013, *Nierówności społeczne w Polsce*, Biuro Analiz Sejmowych, Infos, nr 20 (157), 7 listopada.
- Zwiech P., 2013, *Nierówności dochodowe w państwach europejskich – analiza przy wykorzystaniu współczynnika Giniego*, Studia Ekonomiczne, t. 145.
- Żółciak T., 2016, *Rządowi nie po drodze z niewielkimi gminami*, Dziennik Gazeta Prawna, nr 212 (4359), 2 listopada.